

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Кримінологія мас-медіа

Шифр та назва спеціальності

054–Соціологія

Інститут

ННІ соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологія управління

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр

5

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Рущенко Ігор Петрович

Rushchenko@khpi.edu.ua

Доктор соціологічних наук,

Автор близько 200 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідний лектор з курсів: «Основи медіаграмотності та інформаційні війни», «Теоретична соціологія», «Методологія та методи роботи з персоналом», «Кадри і безпека організацій»

Сутула Оксана Анатоліївна

Oksana.Sutula@khpi.edu.ua

Старша викладачка кафедри соціології і публічного управління

Авторка понад 30 наукових і навчально-методичних публікацій. Курси: «Соціологія політики», «Соціологія економіки», «Політологія», «Історія соціології», «Соціологія електоральної поведінки».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/sp/profesors-ko-vikladats-kij-sklad/)

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/profesors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

Курс розрахований на студентів-соціологів, які мають бажання поглибити свої знання про соціальний світ шляхом опанування основ кримінології та специфічної галузі науки про злочинність на зламі медіалогії, теорії масових комунікацій і кримінології. Актуальність курсу полягає в тому, що сучасна злочинність опановує віртуальний простір, отже, виникають нові загрози та ризики. Важливим феноменом сучасності є рефлексія криміногенної ситуації засобами мас-медіа. Це породило жанр кримінальної журналістики, кримінальних розслідувань, які привертають значну увагу громадськості і мають вплив на соціум.

Мета та цілі дисципліни

Формування у студентів знань з основ кримінології, а також уявлення щодо специфіки комунікації мас-медіа з населенням у галузі трансляції інформації стосовно кримінальних подій, світу злочинів та злочинців, а також щеплення базових знань щодо кримінальної журналістики.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, реферати, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК09. Здатність ідентифікувати соціально-небезпечні явища та процеси і вміти розробляти соціальні технології, спрямовані на підтримку соціальної безпеки

Результати навчання

РН13. Знати сутність та наукові пояснення девіантної поведінки; вміти вимірювати рівні девіантності та оперувати відповідною соціальною статистикою; мати навички ідентифікації, опису та складання соціальних портретів різних категорій девіантів.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 42 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: "Основи медіаграмотності", "Загальна соціологія", "Соціологія особистості та девіантної поведінки".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Злочин як соціальний феномен

Біологічний і соціальний підхід до поняття злочину. Юридична дефініція злочину (ст. 11 КК України). Соціологічне трактування злочину. Інституційний підхід до розуміння сутності злочину.

Тема 2. Злочинність та основні види злочинів

Юридичне поняття злочинності як сукупності злочинів, що відбулися на певній території за проміжок часу. Соціологічний погляд на злочинність як на специфічний соціальний підпростір і кримінально-правове поле. Основні властивості й агенти кримінально-правового поля: злочинець, потерпіла сторона, свідок, правоохоронець. Юридичні класифікації злочинів. Типологія злочинності за критерієм складу злочину. Типи злочину за критерієм тяжкості (згідно КК України).

Тема 3. Наукове вивчення злочину, злочинності та злочинців

Міждисциплінарний характер наукового вивчення злочинного: дисципліни кримінально-правового циклу (кримінальне право, кримінологія, оперативно-розшукова діяльність); медико-біологічні дисципліни (кримінальна антропологія, кримінальна сексологія); кримінальна

психологія; соціологія злочинності; віктимологія; пенологія та пенітенціарна соціологія. Етапи розвитку науки про злочинність.

Тема 4. Соціологічні теорії злочинності

Теорія факторів. Основні соціальні причини злочинності. Трансмисійні теорії злочинності. Теорія диференційованої асоціації Е. Сазерленда. Теорія структурної напруги Мертона – Коена. Культурологічні теорії.

Тема 5. Соціум злочинців

Соціум злочинців як специфічна соціальна група. Питання визначення обсягу соціуму злочинців. Теорія обсягу соціуму злочинців Дм. Лі.

Тема 6. Ієрархія соціуму злочинців

Історичний аспект виникнення ієрархії у соціумі злочинців. Феномен «злочинців у законі», їх роль в тюремному соціумі та у цивільному суспільстві. Традиція набуття статусу «злочинця у законі» або т.зв. «коронування». Інститути соціуму злочинців,

Тема 7. Кримінальна субкультура

Явище кримінальної субкультури: сутність, функції, розповсюдженість. «Закони» й регулятори злочинного світу. Основні норми «злочинського закону». Кримінальний сленг, його походження, структура, функції. Наукове вивчення кримінального сленгу.

Тема 8. Мафії світу

Ознаки й суспільна небезпека організованої злочинності. Типи кримінальних груп. Групи нижчого рівня як не тривкі й не структуровані об'єднання злочинців. Групи середнього рівня та їх поширеність в сучасній Україні. Мафії світу та їх архетипічні основи: Коза Ностра у США, кокаїнова мафія в країнах Латинської Америки, китайські тріади, японські борекудан (якудзі), російська організована злочинність.

Тема 9. Роль мас-медіа як транслятора інформації про злочинність та злочинців

Роль і функції мас-медіа як транслятора кримінальної інформації. Задоволення соціального запиту щодо стану кримінальної ситуації, характеру загроз та можливих ризиків. Алармістська функція. Просвітницька функція щодо світу злочинного, нормативної і злочинної поведінки.

Тема 10. Вплив кримінальних повідомлень на реципієнтів

Дослідження кримінологів щодо впливу мас-медіа на криміногенну ситуацію. Проблема героїзації злочинців у масовій свідомості та розповсюдження елементів кримінальної субкультури через медіа. Теорія драматизації зла Ф. Таненбаума.

Тема 11. Кримінальна журналістика

Кримінальна журналістика як галузь журналістики і спеціалізація журналістської діяльності. Завдання і функції кримінальної журналістики. Професійні вимоги до журналістів, що спеціалізуються на кримінальному жанрі.

Тема 12. Кримінальний репортаж

Специфіка кримінального репортажу та його різновиди. Репортаж з місця кримінальної події. Комунікація з представниками правоохоронних органів. Інтерв'ю з представниками правоохоронних органів. Репортаж з судових установ. Репортажі з місць позбавлення волі.

Тема 13. Кримінальна аналітика

Цілі й завдання кримінальної аналітики. Типові напрями кримінальної аналітики. Основні методи й джерела кримінальної інформації. Методи аналізу кримінальної статистики.

Тема 14. Журналістське кримінальне розслідування

Етапи журналістського кримінального розслідування. Цілі й завдання журналістського розслідування. Специфіка розслідування загальнокримінальних й економічних злочинів. Джерела інформації в процесі журналістського розслідування.

Тема 15. Деонтологічні аспекти кримінальної журналістики

Свобода слова і соціальні обмеження в діяльності журналіста. Правові підстави свободи слова і вільної журналістики. Основні принципи інформування населення про кримінальні події, кримінальні процеси та кримінальне правосуддя

Тема 16. Безпекова складова журналістської діяльності

Загрози та ризики, що чатують журналіста-розслідувача з кримінальної тематики. Джерела й суб'єкти небезпеки. Історичні приклади насильства стосовно журналістів. Принципи та правила безпеки журналістської діяльності.

Теми практичних занять

Тема 1,2, 3.Соціологічні теорії злочинності. Юридичні класифікації злочинів

Теорія факторів. Основні соціальні причини злочинності. Трансмисійні теорії злочинності. Теорія диференційованої асоціації Е. Сазерленда. Теорія структурної напруги Мертона – Коена. Культурологічні теорії.Юридичні класифікації злочинів. Типологія злочинності за критерієм складу злочину. Типи злочину за критерієм тяжкості (згідно КК України).

Тема 4,5, 6. Соціум злочинців

Соціум злочинців як специфічна соціальна група. Питання визначення обсягу соціуму злочинців. Теорія обсягу соціуму злочинців Дм. Лі. Історичний аспект виникнення ієрархії у соціумі злочинців. Інститути соціуму злочинців.

Тема 7, 8. Кримінальна субкультура

Явище кримінальної субкультури: сутність, функції, розповсюдженість. «Закони» й регулятори злочинного світу. Основні норми «злочинського закону». Кримінальний сленг, його походження, структура, функції. Наукове вивчення кримінального сленгу. Злочинні групи: типологія й соціальні загрози.Організована злочинність: італійська мафія.Організована злочинність у США та Латинській Америці.Злочинні синдикати в Китаї та Японії.Особливості організованої злочинності на пострадянському просторі.

Тема 9, 10.Роль мас-медіа як транслятора інформації про злочинність та злочинців

Алармістська функція. Просвітницька функція щодо світу злочинного, нормативної і злочинної поведінки.Дослідження кримінологів щодо впливу мас-медіа на криміногенну ситуацію. Проблема героїзації злочинців у масовій свідомості та розповсюдження елементів кримінальної субкультури через медіа. Теорія драматизації зла Ф. Таненбаума.

Тема 11, 12.Кримінальна журналістика

Причини популярності кримінальної журналістики. Розвиток кримінальної журналістики на найбільш резонансних злочинах в історії: вбивства національних лідерів, висвітлення воєнних злочинів та терористичних атак.

Проблематика прав людини в діяльності правоохоронних органів. Особливості висвітлення окремих видів злочинів: злочини на ґрунті ненависті, злочини «честі», сексуальні злочини.

Тема 13.Кримінальна аналітика

Використання даних кримінологічних досліджень, наукових звітів та публікацій. Робота журналіста з експертами в області кримінології, розшукової та слідчої діяльності. Представлення звітів, висновків, аналітичних матеріалів.

Тема 14. Журналістське кримінальне розслідування

Побудова робочих версій на шляху розслідування. Пошук мотивів вчинення злочину. Пошук доказів, слідів, свідків. Основні джерела інформації щодо кримінальної події. Інтерв'ю зі свідками події. Взаємодія з представниками правоохоронних органів. Інсайд в державних і недержавних структурах, дотичних до скоєння або розслідування

Тема 15, 16.Деонтологічні аспекти кримінальної журналістики

Сутність медіа-корупції. Особливості висвітлювання злочинів на ґрунті ненависті, сексуальних злочинів, фактів сімейного насильства. Роль мас-медіа в тоталітарних державах як інструмента розпалювання ворожнечі Роль журналіста у висвітлювання складних кримінальних процесів, де злочин скоєно в умовах неочевидності й ведеться суспільна дискусія стосовно винуватості осіб.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни непередбачені

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання в вигляді рефератів та представлення їх як презентацій за двома темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу.

Література та навчальні матеріали

1. Рущенко І.П. Соціологія злочинності. – Харків, 2001.
2. Кримінальний кодекс України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text>
3. Кримінальна журналістика. Вибрані лекції Ольги Порфімович. – К., 2009.
4. Беата Бель, Олександр Бурмагін, Томаш Патора, Олег Хоменок. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика. – Київ, 2013. – 190 с.

Додаткова література

1. Опришко Л., Панкратова Л. Основы судовой журналистики. Посібник. – К., 2016. – 152 с.
2. Порфімович О. Л. Кримінальна журналістика: теоретичні засади експериментальних підходів з визначення впливу медіанасильства на аудиторію ЗМІ. Частина перша. / О. Л. Порфімович // 3. Психолінгвістика. - 2014. - Вип. 15. - С. 310-317. -
3. Typewriter Guerillas: Closeup of 20 Top Investigative Reporters, by J.C. Behrens (paperback) 1977.
4. Raising Hell: Straight Talk with Investigative Journalists, by Ron Chepesiuk, Haney Howell, and Edward Lee (paperback) 1997
5. Investigative Reporting: A Study in Technique (Journalism Media Manual), by David Spark, (paperback) 1999.
6. Tell Me No Lies: Investigative Journalism That Changed the World, John Pilger, ed. (paperback) 2005.
7. Troublemakers: The Best of South Africa's Investigative Journalism. — Auckland Park, South Africa : Jacana Media, 2010.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання:
- у вигляді заліку (30%), поточного оцінювання (70%) (4 тестові роботи за темами (40%), модульної контрольної роботи (10%), виконання індивідуального завдання/реферату (20%))

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

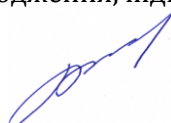
Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри

Володимир МОРОЗ

30.06.23

Дата погодження, підпис

Гарант ОП

Марина БІРЮКОВА

30.06.23